

Sağlığa Katma Değer Yaratmak

İlaç firmalarının, sadece büyümeyi ve kârılığı hedefleyen, medikal süreçlerde tıp etiğine özen gösteren ve arada bir de sosyal sorumluluk projelerine destek veren organizasyonlar olarak faaliyet gösterdiği günler artık geride kaldı. Şimdi ve gelecekte, varlıklarını sürdürmek isteyen firmalar, ülkenin sağlık sistemine doğrudan veya dolaylı şekilde katma değer sağladıklarını göstermek durumundalar. Bunu yapabilmek için, bir yandan kendi dönüşümlerini kesintisiz şekilde sürdürmek, bir yandan da içinde yer aldıkları ekosistemin dinamiklerini doğru yorumlamak zorundalar...

Prof. Dr. Hamdi Akan

Yönetim Kurulu Başkanı

KLİNİK ARAŞTIRMALAR DERNEĞİ

İlaç, tıbbi cihaz, vb. ürünlerin Ar-Ge çalışmalarının son aşaması olan klinik araştırmalar tam da sağlığa katma değer yaratan bir süreçtir. Bu süreçler sayesinde ortalama insan ömrü 40-50'lerden 70-80'lere uzamıştır. Ar-Ge'nin öneminin giderek daha çok kavrandığı ve ülkemizin bu alandaki yarıştaki yerinin istenen düzeyde olmadığı fark edildiği bu günlerde sağlık alanındaki Ar-Ge politikaları devlet tarafından öncelikli olarak ele alınmaya başlanmıştır. Dünyadaki sağlık harcamaları ülke bütçeleri içerisinde ciddi bir harcama alanı oluşturmakta ve giderek bu alanda kısıtlamalarla bu bütçeler azaltılmaya çalışılmaktadır. Sağlık harcamaları içerisinde en önemli yeri ilaç harcamaları tutmaktadır. Bunu azaltmak için önemli iki yol vardır.

1. İlaç harcamalarını azaltıcı önlemler almak: Bu alanda akılcı ilaç kullanımı, ilaç reçetelenmesinin denetim altına alınması gibi yaklaşımlar kullanılmaktadır; ancak bu yaklaşımlar bazen toplumda memnuniyetsizliğe yol açmaktadır.

2. İlaç Ar-Ge'sini ülke içerisinde yapmak: Dünyada ilaçla ilgili Ar-Ge harcamalarının yaklaşık 127 milyar dolar olduğu düşünülmektedir ve bunların

ilaç endüstrisi cirosuna oranı %15'tir. Bu rakamın büyüklüğü dikkate alındığında, konunun önemi daha iyi kavranacaktır. İlaç Ar-Ge'sinin ülke içerisine kaydırılmasının doğrudan ve dolaylı yararları vardır.

a) Yerli ilaç geliştirilmesi ve üretimi ile dış bağımlılığın azalması ve maliyetin azalması.

b) Dünyada geliştirilen ilaçların klinik araştırmalarının Türkiye'ye gelmesi ile edinilen yararları.

Türkiye'nin klinik araştırmalar konusundaki durumu tüm düzenlemeler ve uygulamaların giderek yaygınlaşmasına rağmen yüz güldürücü değildir. Türkiye'de ilaç endüstrisinin büyüklüğü 15,4 milyar iken Türkiye'de klinik araştırmalara ayrılan yıllık bütçe 60 milyondur ve bunun %80'i global yatırımdır. Dünyadaki ilaç harcamalarının boyutu ve bunun %10-15'inin Ar-Ge'ye ayrıldığı varsayılırsa, bu rakamın 10 katı bir değerini Türkiye'ye girmesi gerekir. Doğrudan katma değer yaratacak bu gelişme aynı zamanda çok sayıda hastanın yeni veya çalışılmakta olan ilaçlara ücretsiz kavuşması, tetkiklerin ücretsiz olması ve daha iyi bakım gibi yararları sahiptir.

Bu konunun dolaylı katma değeri ise bazen çaresiz olduğu düşünülebiyecek pek çok hasta, daha doğrusu hastalığın geliştirilmekte olan ilaçlara erken erişim nedeni ile yeni tedavi olanaklarına kavuşmasıdır. Yine bu çalışmalar kliniklerde hasta izlenmesi, bakımı, dokümantasyon bilinci ve farmakovijilans kültürünün artması gibi çeşitli dolaylı katma değerlere sahiptir. Tüm bu nedenlerle Hindistan, Rusya ve Doğu Avrupa ülkeleri klinik araştırmaların önünü hızla açmaktadır. Türkiye klinik araştırmalar açısından giderek daha olumlu bir yere gelmektedir. 2011'de dünyada 36. sırada olan ülkemiz 2015 yılında 31. sıraya yükselmiştir. 2011-2015 arasında dünyada klinik araştırmalardan aldığı payı önemli

“İlaç geliştirilmesi aşamasında klinik araştırmalar Ar-Ge'nin en önemli aşamalarından bir olmasına rağmen devlet tarafından Ar-Ge olup olmadığına halen karar verilememiştir. Bu nedenle Ar-Ge süreci olmanın getirdiği avantajlardan yararlanamamaktadır.”

oranda artıran üç ülke Çin, Kuzey Kore ve Türkiye'dir. Ancak tüm bunlara rağmen klinik araştırmaların Ar-Ge'ye katkısı konusunda bazı sorunlar vardır. İlaç geliştirilmesi aşamasında klinik araştırmalar Ar-Ge'nin en önemli aşamalarından bir olmasına rağmen devlet tarafından Ar-Ge olup olmadığına halen karar verilememiştir. Bu nedenle Ar-Ge süreci olmanın getirdiği avantajlardan yararlanamamaktadır.

Yine klinik araştırmacıların bağımsız çalışma yapmaları, destek bulmalarının önündeki kısıtlılıklar nedeni ile olanaksızdır ve tamamen farmasötik sektöre bağımlıdır. TÜBİTAK, Yatırım Bankası, SGK ve BAP gibi destek verebilecek kurumlar ilaç araştırmalarına uzak durmaktadır. Diğer bir sorun ise uluslararası standartlara sahip Faz 1 ve ileri Faz merkezlerinin çok az sayıda olmasıdır. Türkiye geniş hasta popülasyonu, yüksek sayıda, eğitilmiş ve deneyimli araştırmacısı ve kaliteli iş yapma bilinci gibi avantajlarını kullanarak bu engelleri devlet destek politikaları ile aşabilecek durumdadır.

Dr. Peter Catalino

Ülke Başkanı

NOVARTIS TÜRKİYE

Makro bir perspektifle baktığımızda gözlemlediğimiz demografik trendler sağlık hizmetlerine olan talebi artırırken inovasyon eşiğini de yükseltiyor. 2030 yılında dünya nüfusuna 1 milyar kişinin daha ekleneceği ve 60 yaşın üzerindeki nüfusun 500 milyon kişi artacağı tahmin ediliyor. Diğer taraftan kanser ve kalp rahatsızlıkları gibi kronik hastalıkların görülme sıklığı artıyor. Nüfusun yaşlanması ve hayat standartlarının artmasıyla 2030'a gelindiğinde hastalıkların %70'ini bu hastalıklar oluşturacak. Bu da sağlık harcamalarının artma eğiliminde olduğu anlamına geliyor.

Tüm bu faktörler yenilikçi sağlık teknolojilerinin ve yenilikçi ilaçların önemini hem insanlar hem de devletler için artırıyor. Yeni tedavilere yönelik yatırımlar nedeniyle artık ilaç sektörü özellikle gelişmekte olan ülkelerde öncelikli ve stratejik sektörler arasında değerlendiriliyor. Dolayısıyla ilaç sektörü, insan sağlığının yanı sıra, ülkelerin ekonomisinde de katma değer yaratan bir sektör haline geldi. Dünyada ilaç

sektörünün yarattığı değeri fark ederek gerekli yatırımları yapmış olan ülkeler giderek daha öne çıkıyor. Bu doğrultuda, öncelikli hedefi insan sağlığına katma değer yaratmak olan ilaç sektörü, ülkelere de ekonomik kalkınma açısından değer oluşturuyor.

Novartis olarak misyonumuz, insanların yaşam kalitesini artıracak ve ömürlerini uzatacak yeni yollar keşfetmektir. Bilime dayalı yenilikler yoluyla toplumun en önemli sağlık sorunlarını çözmek için çalışıyoruz. Çığır açan tedaviler keşfediyor ve geliştiriyoruz; bu tedavileri daha fazla insana ulaştırmanın yeni yollarını araştırıyoruz.

Novartis Grubu olarak başlıca faaliyet alanlarımız; yenilikçi farmasötik ürünler (Novartis İlaç), patent süresinin dolmasının ardından orijinal ürünlerin yerini alarak yenilikçi ürünlerin geliştirilmesi için gerekli finansmanı sağlayan jenerik ilaçlar (Sandoz) ve henüz tedavisi bulunmayan göz hastalıklarına çözüm bulmak ve hastaların daha iyi görebilmelerine yardımcı olan tedaviler geliştirmektir (Alcon).

Bu alanlarda yenilikçi tedaviler için kardiyovasküler hastalıklar, solunum, immünoloji, dermatoloji, nörobilim, göz sağlığı, onkoloji ve biyobenzer konularına yatırım yapıyoruz.

Novartis, halen klinik geliştirme süreci devam eden 200'ün üzerinde projesi ile sektörün en saygın araştırma portföylerinden birine sahip. Yeni moleküler antitelerin yanında pazarda bulunan ürünlere endikasyon ve farklı formülasyon ilavelerini de içeren bu projelerin birçoğu, dünyanın her yerinde hastalar için sınıfının en iyisi ya da tedavi standartlarını önemli ölçüde ileri taşı-

ma potansiyeline sahip, sınıfında ilk olma potansiyeli taşıyan ilaçları kapsamaktadır. Örnek vermek gerekirse, kalp yetersizliği, sedef hastalığı ve melanomda şu anda sınıfının en iyisi olarak nitelenebilecek tedavilerimiz mevcut.

Önümüzdeki 10 yıl içinde tedavilerin daha iyi yapılmasını sağlayacak teknolojik platformları yaratmayı amaçlıyoruz. Gerçek yaşam data-larının (real world evidence) kullanılması, hücre ve gen terapilerinin devreye girmesi, big data kullanımı; tüm bunları süreçlerimize ekleyerek sunduğumuz tedavileri geliştirmeyi amaçlıyoruz.

Hastayı işimize dâhil etmek önceliklerimizden birisi. Ancak bir hastalıktan etkilenen insanları dinleyerek, özellikle tedavi ve hayat kalitesi açısından onların ihtiyaçlarını anlayabilirsiniz. Ancak bu içgörülere göre hareket ederek inovatif tedaviler geliştirmeye devam edeceğimizi düşünüyoruz.

Novartis Grubu olarak Türkiye'de neler yaptığımızdan da bahsetmek isterim. 1955 yılında Türkiye'ye yaptığımız ilk yatırımla başlayan hikâyemiz bugün gurur verici bir noktaya ulaştı. 61 yıllık bağlılığımızla yatırımlarımızı artırarak Türkiye'deki varlığımızı güçlendirmeye devam edeceğiz. Geçtiğimiz yıl toplam 140 milyon dolarlık ihracat gerçekleştirdik. Son 10 yılda gerçekleştirdiğimiz ihracatın toplamı 1 milyar doların üzerindedir. Biri hammadde tesisi olmak üzere 4 üretim tesisi-mizle Novartis içinde global ölçekte önemli üretim noktasıyız. Üretim tesislerimize bugüne kadar yapılan yatırımlar 225 milyon doların üzerindedir.

Türkiye'de Ar-Ge alanında sektörün öncüsü konumundayız. Halen

devam eden 100'ün üzerinde klinik çalışmamız var ki bu Türkiye'de yürütülen tüm klinik çalışmaların yaklaşık dörtte birine denk geliyor. Son 6 yılda Türkiye'deki klinik çalışmalara 100 milyon doların üzerinde kaynak ayırdık; sadece geçtiğimiz yıl ayırdığımız miktar 25 milyon doların üzerindedir.

Gelecek yıllar için hedefimiz Türkiye ile birlikte büyümeye devam etmek; daha fazla yatırım, daha fazla üretim ve daha fazla Ar-Ge faaliyeti ile ülkemiz ilaç sektörünü daha da ileriye taşımada öncü rolü üstlenmek.

Türkiye, 10. Kalkınma Planı'nda sağlık sektörünü öncelikli alan ilan ederken ülkenin ilaç sektöründe bölgesel bir üs haline gelmesi hedefini de ortaya koydu. Hükümet tarafından 2014 yılında açıklanan Sağlık Endüstrileri Yapısal Dönüşüm Aksiyon Planı ve Aralık 2015'te açıklanan 64. Hükümet Planı'nda yer alan sağlık sektörüne yönelik hükümler devletin bu konudaki kararlılığını gösteriyor. İlaç sanayi olarak bizler de bunu değerli buluyoruz ve söz konusu planları kendimize referans olarak alıyoruz.

Öte yandan, sağlık ürünlerinin Türkiye'deki en büyük alıcısı olarak devlet ruhsatlandırma, fiyatlandırma ve geri ödeme yoluyla yerli üretim ve yerli Ar-Ge'yi ödüllendirmek için çeşitli mekanizmalar uygulamaya çalışmaktadır. İnovasyona yatırımı artırmak için fiyatlandırma ve geri ödeme mevzuatlarında revizyon yapılması gibi çalışmalar da devam etmektedir. Türkiye'nin halen izlediği pazara erişim stratejisi en düşük global fiyatlarla hastaların tedaviye daha yavaş erişimi ile sonuçlanmaktadır. Bu strateji hastaların inovatif tedavilere özellikle Batı Avrupa olmak üzere diğer ülkeler

kadar erken ulaşmasını engellediği gibi, ilaç sanayinin yeni yatırımlar yapmasını da zorlaştırmaktadır. Diğer ülke örneklerinde faydası kanıtlanmış farklı uygulamalar bulunmaktadır. Mesela bazı Batı Avrupa ülkelerinde ilaç üreticilerine ilk bir yıl fiyatı serbestçe belirleme imkânı tanınarak hastaların ilaca hızlı eri-

koruması inovasyon ekosisteminin anahtar bir özelliğidir. Dolayısıyla yeni yasama dönemiyle devletin fikri mülkiyet hakları yasasını Avrupa standartlarıyla aynı düzeye getirme çabalarının başarıyla sonuçlanmasını umut ediyoruz. Bu, Türkiye için daha iyi bir yatırım ortamı sağlayacaktır.

“Gelecek yıllar için hedefimiz Türkiye ile birlikte büyümeye devam etmek, daha fazla yatırım, daha fazla üretim ve daha fazla Ar-Ge faaliyeti ile ülkemiz ilaç sektörünü daha da ileriye taşımada öncü rolü üstlenmek”

şimi sağlıyor. Ancak ilk yılın sonunda ilaç üreticisi firmadan klinik bulgularla belirlenen fiyatın uygunluğunu göstermesi bekleniyor. Erken erişimle fiyatlandırma arasında bir seçim yapmak için doğasında vardır. Türkiye'nin hasta sonuçları ve yatırımları geliştirmesi için daha hızlı erişim ve/veya daha iyi geri ödeme konularını gözden geçirmesi gerekmektedir.

Erişim stratejisini gözden geçirmeye ek olarak başarının ön şartı olarak 3 konunun altını çizmek gerekirse, öncelikle Sağlık Bakanlığı ile Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın verdiği üretim ve Ar-Ge teşvikleri ve Sağlık Bakanlığı ile SGK tarafından yürütülmesi öngörülen ödüllendirme mekanizmaları arasında henüz tam bir bütünlük sağlanamamıştır. İnovasyona yatırım yapacak potansiyel yatırımcıya net bir fayda öngörüsü sağlayacak bütüncül bir teşvik paketi yaklaşımının doğru olacağını düşünüyoruz. İkinci olarak, fikri mülkiyet hakları

Son olarak devletin yatırım planlarında aktif bir şekilde yer alması ve koordinasyon yapmasının bir şart olduğunu düşünüyorum. Bu çerçevede Yapısal Dönüşüm Aksiyon Planı'nda da yer aldığı gibi bu konuda koordinasyonu sağlayan devlet organlarıyla birlikte çalışmayı umuyoruz.

Şunu da belirtmeliyiz ki ilaç sektörü 30 bin çalışanı (yaklaşık %10'u Novartis'e ait) ve birlikte çalıştığı tedarikçilerle birlikte yarattığı istihdamla ülkemizin ekonomisine önemli katkıda bulunuyor. Sektörün sürdürülebilirliğinin önümüzdeki yıllarda da sağlanabilmesi için öngörülebilir politikalara ve sürdürülebilir bir ilaç harcama bütçe modelinin oluşturulmasına ivedilikle ihtiyaç vardır. İlaç sektörünün önde gelen firmalarından birisi olarak yapılacak çalışmalara her zaman katkı sağlamaya hazırız. Türkiye'nin gelecek potansiyeline inanıyoruz.

Konstantinos Ladikos

Türkiye ve Azerbaycan

Genel Müdürü

ALCON

Göz sağlığında dünya lideri Alcon, araştırma geliştirme çalışmalarına verdiği önemin de etkisiyle insanların daha iyi görmelerine yardımcı olarak yaşam kalitelerini artıran yenilikçi ürünler sunuyor, karşılanmamış tıbbi ihtiyaçlara yönelik yenilikçi göz tedavileri geliştiriyor. Göz sağlığını yeniden şekillendirmek vizyonuyla hareket eden Alcon, insanların görme kusurlarının düzeltilmesi, yaşamlarını geliştirecek teknoloji ve bilime dayalı yeniliklere öncülük ediyor.

Geliştirdiğimiz tüm teknolojilerin merkezinde hasta odaklı yaklaşımımız olduğunun altını çizmek isterim. Alcon olarak dünya genelinde karşılanmamış olan göz sağlığı ihtiyaçlarına cevap verebilmek için, yenilikçi ürünler ve teknolojiler geliştirmeyi amaçlıyoruz. Göz sağlığına getirdiğimiz yeni standartlar ile fark yaratıyoruz. Hasta odaklı yaklaşımımız temel uyumluluk gerekliliklerini aşan yüksek üretim standartlarımızın yanı sıra gelişmiş araştırma ve geliştirme sürecimizde de görülüyor.

Dünya nüfusunun yüzde 80'inin önlemlenir görme kusuru olduğu biliniyor. Bu kusurların başında gelen katarakt,

"Alcon olarak dünya genelinde karşılanmamış olan göz sağlığı ihtiyaçlarına cevap verebilmek için yenilikçi ürünler ve teknolojiler geliştirmeyi amaçlıyoruz"

dünyadaki körlüklerin yüzde 51'inin sebebini oluşturuyor. Her yıl yaklaşık 25 milyon insanda katarakt oluşuyor.

Belli bir yaşın üzerindeki her insanın katarakt ile karşılaşacağı biliniyor. Yapılan bir araştırmada, 50 yaşın üzerindeki kişilerin yüzde 75'i, "günlük aktivitelerden daha fazla zevk almak için" katarakt ameliyatı olmak istediklerini belirtti. Günümüzün önemli bölümünü uzağa bakarak geçirdiğimiz için bugüne kadar katarakt ameliyatlarının en büyük amacı uzak görüşü düzeltmekti. Bu durumda yakın görüş için gözlük takmak ve astigmat düzeltilmediği için bulanık görme yaşanabiliyordu. İlaçla tedavisi olmayan kataraktın bilinen tek tedavi yöntemi, saydamlığını kaybeden doğal lensin cerrahi müdahale ile çıkarılması. Bu bağlamda Alcon, katarakt cerrahisinin gelişiminde önemli bir rol oynamaya devam ediyor.

Katarakt ameliyatı sırasında astigmatın da kurtulmak mümkün. Görme kusurlarından kurtulmada femtosaniye lazer sistemi özel önem taşıyor. Katarakt cerrahisine yeni giren femtosaniye lazer sistemi ile katarakt ameliyatının birçok aşamasının el değmeden bilgisayar kontrollü olarak yapıldığını özellikle belirtmek isterim. Katarakt teşhisi konulan hastaların yüzde 40'ında 1 ile 2 diyoptri astigmata rastlanıyor. Günümüzde katarakt ameliyatı esnasında yeni jenerasyon ileri teknoloji göz içi lensler ile astigmat da düzeltilebiliyor. Oysa eskiden yapılan katarakt ameliyatından sonra astigmat varsa ya gözlük kullanılıyor ya da lazerle düzeltilmesi yoluna gidiliyordu. Katarakt ameliyatlarında başarı oranı yüzde 98'e ulaştı. 20 dakikalık bir ameliyat ile hasta, gençliğindeki hatta bazı du-

rumlarda daha da iyi görme yetisine kavuşabiliyor. Ameliyat yapılan günün akşamında sağlığına kavuşuyor.

Göz içi lens alanında da önemli gelişmeler yaşanıyor. Monofokal olarak adlandırılan sabit odaklı lenslere multifokal lenslerin eklenmesiyle bu alandaki gelişmeler daha da hızlandı. Monofokal göz içi lensler daha iyi uzak görme; ancak yakın ve orta mesafe için okuma gözlüğü ihtiyacı yaratırken, multifokal göz içi lensler uzak ve yakını görme ile daha fazla gözlük bağımsızlığı sağlıyor.

Mikroskop ve teleskoplarda kullanılan teknolojik buluşlardan da yardım alan Alcon laboratuvarlarının geliştirdiği göz içi lensler, hastaların pek çok ihtiyacına cevap veriyor. Yukarıda da bahsettiğim gibi katarakt ameliyatı esnasında astigmattan da kurtulmak mümkün oluyor. Oysa eskiden yapılan katarakt ameliyatından sonra astigmatın çözümü için gözlük kullanılması veya lazerle düzeltilmesi yoluna gidiliyordu. Astigmatı da düzelten göz içi lenslerin faydaları; astigmat hastalarında gözlüksüz uzak görüşün iyileştirilmesi, gelişmiş netlik ve görüntü kalitesi, kontrast duyarlılığında artış, geliştirilmiş fonksiyonel görüş olarak sıralanabilir.

Yine multifokal lensler içinde yer alan astigmat düzeltici göz içi lensleri katarakt cerrahisinde astigmatın da tedavisi için kullanılıyor. Astigmat düzeltici göz içi lensler ile hastalar hem uzak hem yakını gözlüksüz görebilmenin yanı sıra nesnelerin fark edilmesi, teşhis edilmesi ve reaksiyon verilmesi için daha fazla zaman kazanıyor. Böylece hastanın güvenliği artıyor.

Turgut Tokgöz

Genel Sekreter

IEIS

Sağlık alanı tüm dünyada toplumsal ve ekonomik nedenlerle öncelikli alanlardan birisidir. Sağlık sisteminin gelişimi ülkelerin refah ve kalkınma seviyelerini doğrudan etkilemektedir. Dolayısıyla hem kamunun hem de endüstrinin sağlıkta etkinliği artıracak ve katma değer yaratacak çalışmalar yapması kritik önemdedir.

Ülkemizde sağlık alanında son 10 yılda büyük bir değişim yaşanmıştır. 2004 yılında başlatılan Sağlıkta Dönüşüm Programı ve Sosyal Güvenlik Reformu çerçevesinde sağlık sistemi yeniden yapılandırılmıştır. Yaşanan gelişmeler sonucunda halkın ilaç ve sağlık hizmetlerine erişimi artmış, ülkemizin sağlık ve yaşam kalitesi büyük bir hızla gelişim göstermiştir.

Bugün de kamunun destek mekanizmaları, sağlık alanının gelişimi açısından son derece olumludur. Son dönemde yayınlanan kamu belgelerinde sağlık öncelikli alanlar arasında yer almaktadır.

Sağlık Bakanlığı ve Kalkınma Bakanlığı koordinatörlüğünde yürütülen Sağlık Endüstrilerinde Yapısal Dönüşüm Programı'yla Türkiye'nin sağlık alanında yüksek katma değerli ürün üretebilen, küresel pazarlara ürün ve hizmet

sunabilen ve yurt içi ilaç ve tıbbi cihaz ihtiyacının daha büyük bir kısmını karşılayabilen bir üretim yapısına geçilmesi amaçlanmaktadır.

İlaç endüstrisi yüksek katma değerli ve ileri teknolojiye dayanan yapısı nedeniyle hem stratejik hem de ekonomik öneme sahip sektörlerin başında geliyor. Endüstrimiz, 11 binden fazla ürün, uluslararası standartlarda üretim gerçekleştiren 67 üretim tesisi, 12 hammadde üretim tesisi, 13 akredite Ar-Ge merkezi, 300'den fazla kuruluş ve 31 bin çalışanı ile Türkiye ekonomisinde önemli bir yere sahip. Yüksek üretim kapasitemiz, güçlü altyapımız, nitelikli insan gücümüz ve yüksek teknolojimiz ile gelişmiş ülkelerle rekabet edebilecek potansiyele sahip olan endüstrimizin ürünleri, aralarında ABD ve AB üyelerinin de yer aldığı 160 ülkeye ihraç ediliyor.

Endüstrimizin özellikle son 5 yıldır önemli bir ihracat atılımında olduğunu görüyoruz. Endüstri, 2010-2015 döneminde ihracatını %52,8 oranında artırdı, ilaç ithalatı ise %3,5 seviyesinde geriledi. Aynı dönemde, Türkiye toplam ihracatı %26 oranında büyüdü. Endüstrinin ihracatı, toplam ihracattan yaklaşık iki kat daha fazla büyüyerek cari açığının azalmasına önemli katkı sağladı. İlaçta dış ticaret açığı, %11,7 oranında azaldı. İlaç endüstrisinin Türkiye ihracatına katkısı %0,53'ten %0,64'e yükseldi.

Endüstrimizin kilogram başı ihracat değeri yaklaşık 27 dolar. Türkiye'nin kilogram başına ortalama ihracat değerinin yaklaşık 2 dolar olduğu göz önüne alındığında, sektörümüzün katma değerinin ne kadar yüksek olduğu anlaşılıyor. Endüstrimizin son yıllarda yakaladığı ihracat performansına endüstrinin çabaları kadar kamunun sağduyulu, vizyoner ve stratejik yaklaşımı da büyük katkı sağlıyor.

İEIS olarak, endüstrimizin Ar-Ge etkinliğini artırarak özellikle biyoteknoloji alanında olmak üzere daha yüksek katma değerli ürünler üreterek, küresel bir ilaç

üreticisi ve ihracatçısı konumuna gelmesini hedefliyoruz. Bu hedef doğrultusunda çalışmalar yürütüyoruz.

Endüstrimiz, son yıllarda Ar-Ge konusunda gittikçe artan bir heves ve çabaya sahip. Son yıllarda, Ar-Ge alanındaki yatırımlarının hızlandığını ve endüstrimizde akredite Ar-Ge merkezi sayısının arttığını görüyoruz. İlaç firmalarımız, Ar-Ge faaliyetlerine ayırdıkları payı artırıyor ve birçok farklı alanda inovatif faaliyetler göstererek yeniliğe yatırım yapıyor. Katma değerli eşdeğer ürünler ile kullanım kolaylığı, yan etki profilinde iyileşme sağlanması gibi yeniliklerle hastaya çeşitli avantajlar sağlıyor ve tedaviye önemli katkılar yapıyor.

Endüstrimiz açısından son derece olumlu olan diğer bir gelişme ise dünya ilaç pazarındaki yeri gittikçe artan biyoteknolojik ilaçların ülkemizde de üretimine yönelik çalışmaların başlamış olması. Bugün Türkiye ilaç pazarında satışta olan 183 adet referans biyoteknolojik ürünün hepsi ithal edilirken, 38 biyobenzer ilaçtan 13 tanesinin üretimi ülkemizde yapılıyor. Birikimimizin daha az olduğu ve yetkinliklerimizin hızla geliştirilmesi gereken bir alan olan biyoteknoloji konusunda ilaç firmalarının Ar-Ge merkezlerinde ve üniversitelerde biyoteknolojik ürünlere yönelik yapılan çalışmalar büyük önem taşıyor. Biyobenzer ilaçların ülkemizde de geliştirilmesi ve üretilmesiyle hastaların bu ilaçlara erişiminin artmasını, dış ticaret açığının azalmasını ve bu alanda teknolojik birikim yaratılmasını hedefliyoruz. Son yayımlanan Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun'da Ar-Ge'yi destekleyen önemli unsurlar yer almaktadır.

Yaşanan tüm bu gelişmeler sektörümüz adına memnuniyet verici sonuçlar doğuruyor; ancak kamu tarafındaki desteğin, Ar-Ge faaliyetleri sonucunda üretilen ürünlerin hastaların kullanımına sunulabilmeleri için ruhsat, fiyat ve geri ödeme uygulamaları açısından da devamlılık arz etmesi büyük önem taşıyor.

Prof. Dr. Mehtap Tatar

Kurucu Ortak
POLAR SAĞLIK

Sağlık ve ekonomi arasındaki ilişki ve bu ilişkinin birbirleri üzerinde yarattığı etki sağlık ekonomisinin en önemli çalışma alanlarından birisidir. Sağlık sektörünün hem teknoloji hem de emek açısından yoğun bir sektör olması ve sağlıklı bireylerin aynı zamanda üretimi yaptıkları katkı nedeniyle yarattığı katma değer, sağlığın genel ekonomi ve toplum refahı üzerindeki etkisinin öngörülenden daha yüksek olmasına neden olmaktadır.

Sağlık sektöründe ilaç ve tıbbi cihazlar insan sağlığına yaptıkları katkının yanı sıra yarattıkları istihdam, Ar-Ge niteliği ve insan sağlığının gelişimine yaptıkları katkı, gayrisafi yurt içi hasılanın gelişiminde de önemli rol oynamaktadır. Son 50 yılda, sadece gelişmiş ülkelerde değil; gelişmekte olan ülkelerin de sağlık göstergelerinde önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişme özellikle doğuşta beklenen yaşam süresi, bebek ölüm hızı gibi evrensel olarak kabul edilen ve gelişmişliğin ölçütleri olan göstergelerde ortaya çıkmıştır. Literatürde sıklıkla yapılan tartışma, yeni teknolojinin bu gelişime katkısının ne yönde olduğudur. Bazı sağlık ekonomistleri, yaşam süresinin artmasında ve diğer sağlık göstergelerinin iyileşmesinde tıbbi hizmetlerin orta düzeyde; sosyoekonomik gelişme, yaşam tarzı ve çevre gibi faktörlerin ise yüksek düzeyde etkiye sahip olduğu konusunda görüş birliğine

“İlaç sektörü sağlık teknolojileri içinde hem yarattığı hem de neden olduğu ekonomik etki nedeniyle sağlık politikası belirleyenlerin gündemindeki en önemli sağlık metalarından biri olarak ortaya çıkmaktadır.”

sahiptir. Ancak, yenilikçi teknolojilerin sağlık sonuçları üzerindeki etkisini inceleyen güncel araştırmalar bu tartışmaya yeni bir bakış açısı eklemiştir. Geçmişte bu etkinin temelde sosyoekonomik gelişmelerden, beslenme, eğitim ve yaşam koşullarından kaynaklandığı ön plana çıkarılırken, son yıllarda özellikle teknolojiyi bu bakış açısıyla değerlendiren çalışmalar, sadece bu faktörlerin değil, teknolojideki gelişmelerin de çok önemli etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Sağlık alanındaki bazı gelişmeler, geçmişte ölümcül birçok hastalığın artık kronik hastalık statüsü haline gelmesi ile sonuçlanmış ve bu hastalar aynı zamanda ekonomiye katkıda bulunan bireyler haline gelmiştir. HIV/AIDS bu hastalıklar arasında örnek olarak gösterilebilecek en önemli hastalıklardan biridir.

İlaç sektörü sağlık teknolojileri içinde hem yarattığı hem de neden olduğu ekonomik etki nedeniyle sağlık politikası belirleyenlerin gündemindeki en önemli sağlık metalarından biri olarak ortaya çıkmaktadır. Yeni ilaçların sağladığı genel sonuçlar iki farklı bakış açısından değerlendirilebilir. Birincisi, “tedavinin ikame etkisi” (substitution effect) olup eski tedavinin yeni tedavi ile yer değiştirmesini içermektedir. Yeni teknolojiler eski teknolojilerden genellikle daha pahalı, teknoloji de daha öncesinde tedavi edilemeyen hastalıkları tedavi edilebilir kılacak derecede inovatif olduğundan, ilaç harcamala-

rındaki artış kaçınılmazdır. Ancak, ilaç harcamalarındaki artış, yeni ilaçların hastane ve evde bakım hizmetleri kullanımını azaltma olasılığı nedeniyle sağlık harcamalarının diğer bileşenlerindeki azalma ile dengelenebilir.

İkincisi, yeni teknoloji önceden tedavi edilemeyen hastalıkların tedavi edilmesini sağlayacak kadar yenilikçi olabilir. Bu durum “tedavinin genişletilmesi etkisi” (treatment expansion effect) ile ilgili olup sağlık harcamalarının artmasının altında yatan temel nedenlerden biri olabilir. Türkiye’de sağlık sektörü önemli bir dönemeçten geçmektedir. Yeni teknolojilerin sağlık harcamaları üzerinde yarattığı etkinin tek yönlü değerlendirilmesi ve yukarıda ele alınan iki önemli etkinin göz ardı edilmesi, yenilikçi ilaçlara sadece harcamaları artıran, pazara erişimin mümkün olduğu kadar geciktirilmesi gereken teknolojiler olarak değerlendirilebilmesine neden olmaktadır. Ancak Türkiye’de yapılan bir araştırmada da ortaya konduğu üzere yenilikçi ilaçlar ortalama ölüm yaşının yükselmesine yol açmış ve aynı zamanda hastanede kalış süresini de önemli ölçüde azaltarak hastane harcamalarının azalmasına neden olmuştur (Lichtenberg, Tatar, Çalışkan, 2014).

Öncelikle teknolojiye sadece sağlık harcamalarını artıran ve aslında toplum sağlığının gelişmesine çok önemli katkısı olmayan bir girdi olarak bakılan anlayışın değiştirilmesi gerekmektedir. Eskiyen teknolojilerin bu bakış açısıyla yeniden değerlendirilmesi ve gerekli durumlarda yeni teknoloji ile değiştirilmesi konusu gündeme gelmelidir. Sağlık hizmetleri araştırmalarına yatırım yapılarak sadece alışılmış istatistik veriler değil, politika belirleyicilerine yol gösterecek araştırmaların yapılması ve teşvik edilmesi gerekmektedir.

Lichtenberg, F.; Tatar, M.; Çalışkan, Z. (2014), “The effect of pharmaceutical innovation on longevity, hospitalization and medical expenditure in Turkey, 1999-2010”, Health Policy, 117, Baskı 3, Sayfa 361-373.

Güler Hülya Yılmaz

Sağlık ve İlaç Endüstrisi Lideri
DELOITTE TÜRKİYE

Sağlık sektörüne ilişkin Türkiye Ulusal İstihdam Stratejisinde¹ de belirtildiği gibi; toplumların gelişmişlik durumlarının belirlenmesinde sağlık sektörünün çok önemli bir yeri vardır. Uluslararası değer zinciri hiyerarşisinde üst basamaklara çıkmış, yüksek gelir grubu ülkeler arasına girmiş ve mutlak yoksulluk sorununu çözmüş bir ülke konumuna gelmeyi hedefleyen Türkiye için "sağlık" alanı 10. Kalkınma Planı'nda, birinci grup öncelikli dönüşüm alanı olarak yer almaktadır.² Türkiye'nin, hedeflerine uyumlu olarak ekonomisinin niteliğini yüksek gelirli ülkelere yakınsatacak şekilde değiştirmesi, yüksek katma değerli ve rekabetçi üretim kapasitesini geliştirmesi ile mümkündür.

Sağlık alanında katma değer yaratmak, ekonomik kalkınmanın yanı sıra halk sağlığının korunması ve sağlık hizmetlerinin etkin bir şekilde sunulabilmesi için de kritik önem arz etmektedir. Uzayan ortalama yaşam süreleri, demografik değişimlerle birlikte kronik hastalıkların yükünün artması ve yükselen sağlık maliyetleri sınırlı kaynaklarla daha etkin sağlık hizmet sunma arayışlarını desteklemiştir.

Günümüzün değişen demografik ve ekonomik göstergelerine göre sürdürülebilir ve kaliteli sağlığa erişim için hem sağlık hizmet sunucuları hem de ilaç endüstrisi geleneksel ürün ve hizmetlerden, teknolojinin daha yoğun kullanıldığı, yenilikçilik (inovasyon) esasına dayanan ve daha çok "kişiye özel" olan ürün ve süreçler üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Dünyada toplam Ar-Ge harcamalarının sektörel dağılımına bakıldığında ilaç ve biyoteknoloji sektörü Ar-Ge yoğunluğu olarak ilk sırada yer almaktadır.³ 2014 yılında araştırmacı ilaç şirketleri sadece Avrupa'da araştırma ve geliştirme alanında 30,5 milyar Euro yatırım yapmış, 707 binden fazla insana direkt, bu rakamın 2-3 katına ise dolaylı olarak istihdam yaratmışlardır.⁴

Ayrıca, sağlık sektörü dünyanın en büyük sanayilerinden biri olup global gayrisafi hasılanın (GDP) yaklaşık %10'unu oluşturmaktadır. Türkiye'de olduğu gibi dünyada da sağlık harcamalarının oldukça büyük bir bölümü kamu tarafından karşılanmaktadır. Artan maliyetler karşısında ilaç şirketleri dünyanın her yerinde artan fiyat kontrol mekanizmaları ile karşılaşmaktadırlar. Fiyat baskısı artarken, ilaç sektörünün temel taşlarından olan inovasyonun ve yaratılan katma değer in sürdürülebilmesi amacıyla kanıt dayalı tıp ve değere dayalı ödeme modellerinin (alternatif ödeme modelleri) giderek yaygınlaştığı görülmektedir.⁵

Deloitte University Press tarafından yayımlanan "Değere Dayalı Sağlığa Uzanan Yol" adlı raporda da açıklandığı üzere; satış miktarını ödüllendiren sistemlerden değere dayalı ödeme modellerine geçiş; maliyet, kalite ve sonuç faktörleri açısından daha başarılı sonuçlar vermektedir. Global eğilimler, dünyada birçok biyomedikal firmasının hükümetler ile iş birliği yaparak mesela "diyabet" gibi önemli tedavi alanlarında değere dayalı öde-

me modelleri geliştirdiğini göstermektedir. Bu sistemde geri ödeme, tedavi sonucu ve kalite performansına bağlı olarak yapılmaktadır. Dolayısıyla, farklı uygulamaları olan bu modeller tedavi başarısını ve kalitesini geliştirirken toplam maliyetleri de azaltmayı hedeflemektedir. Halen dünyanın önde gelen medikal teknoloji ve ilaç şirketleri risk temelli farklı ödeme modellerinde iş birliği fırsatı geliştirmek üzere çalışmaktadır.⁶ Değer temelli yaklaşımın ilaç şirketleri ve geri ödeme sistemlerinin yanı sıra; sağlık hizmet sunucuları, sağlık çalışanları ve hastaları da kapsayacak şekilde tüm sağlık ekosistemini etkileyeceği öngörülmektedir.⁷

Ülkemizde sağlığa katma değer yaratma ve ilaç sanayinin bu bakımdan rolü Sağlık Endüstrilerinde Yapısal Dönüşüm Programı Eylem Planı (2015-2018) ile vurgulanmıştır. Bu çalışma Türkiye'nin, yüksek katma değerli ürün üretebilen, küresel pazarlara ürün ve hizmet sunabilen, yurt içi ilaç ve tıbbi cihaz ihtiyacının daha büyük bir kısmını karşılayabilen bir üretim yapısına geçirilerek küresel bir ilaç Ar-Ge ve üretim merkezi olması, ilaç ve tıbbi cihaz alanında rekabetçi bir konuma ulaşması hedefleri ile hazırlanmıştır. İlaç Sanayi Stratejisi'nde de belirtildiği üzere Türkiye uluslararası standartlarda üretim kapasitesine sahip olmasına rağmen yeterli rekabet gücüne ulaşamamıştır. Reçeteli ilaç dağılımı değer bazında incelendiğinde, 2014 verilerine göre Türkiye pazarının %70'ini yenilikçi / referans ilaçlar oluştururken, pazarın %30'u eşdeğer / jenerik ilaçlardan oluşmuştur. Kutu bazında ise bu oran sırasıyla %49 ve %51 olarak yer almıştır. Bu bağlamda, katma değerli ürün üretiminin önemine işaret eden bir diğer bulgu ise Türkiye ilaç pazarındaki ithal ürünlerin yoğunluklu olarak yenilikçi / referans, yurt içinde üretilen ürünlerin ise ağırlıklı olarak eşdeğer / jenerik ilaçlardan oluşmasıdır.⁸ Bu kapsamda, yerleşme ülkemizde ilaç sanayinde yapı-

lan araştırma geliştirme faaliyetlerinin artırılması ve alternatif geri ödeme modellerinin oluşturulması ön plana çıkan hedefler arasında yer almaktadır.

Öte yandan, Türkiye'de sağlık alanında yapılan araştırma geliştirme faaliyetleri diğer ülkelere göre oldukça geri planda kalmaktadır. Ülkemizde gerçekleşen klinik araştırma sayıları bu tezi desteklemektedir. İlaç Sanayi Stratejisi'ne göre Şubat 2015 itibarıyla Türkiye'de 1.750 klinik araştırma gerçekleştirilmiş olup uluslararası arenada yapılan klinik araştırmalar içinde %0,95 pay almıştır.⁹ Bu alanda yapılan çalışmaların desteklenmesi ile ülkemizde ilaç sektörünün sağlık üzerindeki katma değerinin artırılması hedeflenmektedir.

Sağlık ve ilaç sektörü alanındaki güncel eğilimler ve gelecek beş yıl içinde atılacak adımlar açısından dikkate alınması gereken ana konuları aşağıdaki gibi özetleyebiliriz: (Kaynak: "Deloitte Sağlık ve İlaç Sektörü - 2020 Öngörüler")¹⁰

- Daha bilinçli ve ihtiyaçları hakkında farkındalık seviyeleri daha yüksek olan ve bu suretle tüketici olarak daha da fazla değer kazanan hastalar
- Dijital teknolojilerin ilaç sanayinde daha yaygın kullanımı ile hastalar ve doktorlar tarafından uzaktan erişilebilir hasta sağlık kayıtları, web tabanlı programlar aracılığı ile evde sağlık hizmetlerinin gelişimi, sağlık sisteminde gelişen dijital teknolojiler
- Yaygınlaşan mobil sağlık uygulamaları ve giyilebilir teknolojiler
- Büyük veri ile geniş ve kapsamlı sağlık veri analizi araçlarının gelişimi
- Yasal düzenlemelerde odağın ilaç sektöründen, hasta ve hastalara ilişkin veri kayıtları üzerine kaymaya başlaması

- Artan Ar-Ge iş birlikleri
- İlaç sektörünün ticari iş yapış modellerinin gelişimi
- İlaç firmalarında finans, insan kaynakları, bilgi teknolojileri veya müşteri hizmetleri gibi destek fonksiyonlarının artan önemi
- Gelişmekte olan ülkelerin tüm dünya için yaratıcılık havzasına dönüşmesi ile ortaya çıkacak yeni iş modelleri
- Kurumsal itibarın önem kazanması, ilaç geliştirme ve fiyatlandırma da güven ve şeffaflık ilkelerinin daha da güçlenmesi

2020'ye doğru beklenen bu eğilimler göz önünde bulundurulduğunda katma değer yaratmaya yönelik iş yapış modellerinin gelişmesi, hastayı temel alan yaklaşımın ön plana çıkması ve teknolojik gelişimin etkisinin sektör genelinde hissedilmesi beklenmektedir.

Dünyadaki gelişmelere paralel olarak; Türkiye'de de bu alanda alternatif geri ödeme modellerinin geliştirilmesi, yerli üretim hedefleri ve sağlık sektöründe Ar-Ge'nin desteklenmesine yönelik adımlar dikkat çekmektedir. Sağlık Endüstrilerinde Yapısal Dönüşüm Eylem Planı'nda belirlenen hedeflerin başarıyla uygulanmasının; sağlık endüstrisinin tüm paydaşlarının katılımıyla, kamu ve sektör iş birliklerinin sağlıklı bir zeminde, ulusal ve uluslararası standartlarla ve uygulamaları uyumlu yürütülmesi ve uluslararası yatırımcının rekabetçi küresel pazarlardan Türkiye'ye başarıyla yönlendirilmesi gereklidir. Bu bağlamda, yaratılan katma değer artırılması ve doğru "yerleştirme" için aşağıdaki konularda başarıya ulaşılması önem arz etmektedir:

- Küresel pazarların hedeflenerek mevcut ve potansiyel üretim kapasite-

tenin daha rekabetçi olmasının sağlanması

- Yüksek katma değerli ürünlerin Türkiye'de üretimini ve ihracatını destekleyen ve etkin çalışan bir teşvik sisteminin uygulanması ve bu teşvik sisteminin ihtiyaçlar doğrultusunda devamlı gözden geçirilmesi
- Yenilikçiliği (inovasyon) destekleyen Ar-Ge ekosistemi için gerekli altyapının hazırlanması.

1- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Ulusal İstihdam Stratejisi İzleme ve Değerlendirme Raporu, Sağlık Sektörü, Erişim Adresi: http://www.uis.gov.tr/media/1201/uis_izleme_degerlendirme_raporu178-195.pdf

2- TC Kalkınma Bakanlığı 10. Kalkınma Planı

3- EFPIA, The Pharmaceutical Industry in Figures (Rakamlarla Farmasötik Sanayi), 2015 Erişim Adresi: http://www.efpia.eu/uploads/Figures_2015_Key_data.pdf

4- EFPIA, age

5- Deloitte, Global Healthcare Outlook (Global Sağlık Sektörü Görünümü), 2016 Erişim Adresi: <http://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Life-Sciences-Health-Care/gx-lshc-2016-health-care-outlook.pdf>

6- Deloitte University Press, The road to value based care (Değere Dayalı Sağlığa Uzanan Yol), 2015 Erişim Adresi: http://d27n20517rookf.cloudfront.net/wp-content/uploads/2015/03/DUP_1063_Value-based-care_vFINAL_5.11.15.pdf

7- Deloitte, Global Healthcare Outlook (Global Sağlık Sektörü Görünümü), 2016 Erişim Adresi: <http://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Life-Sciences-Health-Care/gx-lshc-2016-health-care-outlook.pdf>

8- Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Türkiye İlaç Sektörü Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2015-2018), Erişim Adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/08/20150809-16.htm>

9- Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, age

10- Deloitte Sağlık ve İlaç Sektörü 2020 Öngörüler, 2015 Erişim Adresi: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/tr/Documents/life-sciences-health-care/saglik%C4%B1k-ve-ilac-sekt%C3%B6r%C3%BC-2020-ongoruleri.pdf>

Ediz Günsel

İlaç ve Yaşam Bilimleri

Sektörü Lideri

PRICEWATERHOUSECOOPERS

Dünya Sağlık Örgütü sağlığı, "yalnızca hastalık veya maluliyet olmaması değil; tam bir fiziki, ruhsal ve sosyal iyi olma durumu" olarak tanımlar. Sağlık; ekonomik, sosyal, siyasi ve çevresel refahın olmazsa olmaz koşullarından biridir. Birleşmiş Milletler'in 8 Milenyum Gelişim Hedefleri'nden 4 tanesi sağlıkla ilgilidir. Aynı zamanda, 2015 yılının Eylül ayında Birleşmiş Milletler tarafından açıklanan sürdürülebilir gelişim hedeflerinin arasında "iyi sağlık ve refah" bulunmaktadır. Tüm bunlar günümüz dünyasında, toplumların sürdürülebilir gelişimi açısından en temel sorunlardan birinin "sağlık" olduğunu göstermektedir.

Sağlık, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin siyasi ortamının da önemli bir parçasıdır. Sağlık politikaları da bu durumu yansıtacak şekilde, sağlığa erişim ve sağlık imkânlarının eşit dağılımına odaklanmaktadır.

Sağlık giderleri ülke ekonomilerinin önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Sağlık sektörleri, OECD ülkelerinin GSYİH'sinin ortalama %12,4'ünü oluşturmaktadır; ancak sağlığın etkisi sadece bu oranla ölçülemez. Örneğin; ABD'de sağlık sorunları nedeniyle verimlilik kaybı çalışan başına yıllık yaklaşık 1,600 Dolar, toplamda ise

"Ülkemizin gelişmiş ülkeler düzeyinde bir ilaç sektörüne sahip olması için, araştırmacı ilaç sektörünün gelişmesi gerektiğini düşünüyorum."

225 milyar dolar seviyesindedir. Bu koşullarda, sağlık yatırımlarının büyük bir ekonomik ve sosyal geri dönüşü olmaktadır. Benzer şekilde, gelişmekte olan ülkelerde son dönemdeki büyüme oranlarının %11'inin ölüm oranlarındaki azalmaya bağlı olduğu tespit edilmiştir.

PwC'nin "Pharma 2020: From Vision to Decision" raporundan da görüleceği üzere, sağlık alanında politika belirleyiciler ve devletler, sağlık politikalarında "iyileştirme / tedavi" odağından "koruyucu" odağına kaymaktadır. Ayrıca gelişen teknoloji sayesinde ilaç performansları "veri analizleri" ile daha iyi takip edilebilecek. Bu trendler sağlıkta katma değer yaratan ilaçların daha çok ön plana çıkmasını sağlayacak, geri ödeme sistemini etkileyebilecek ve bir anlamda sektörü yeniden şekillendirecek.

Küresel olarak ilaç sektörünün sağlıkta gelişime katkısı azımsanamayacak düzeydedir. Ülkemizde ortalama yaşam süresi son 30 yılda %25 artarak 75 yaş ortalamasına erişmiştir. Günümüzdeki yaşam süresine erişimimizin en önemli etkeni, antibiyotiklerin ve aşıların ölümcül viral ve bakteriyel enfeksiyonlardan toplumu koruması olmuştur. Ancak son yıllarda ilaç sektöründe yeni geliştirilen molekül sayılarında ciddi azalmalar görülmüştür. Artık ilaç sektörü, küresel düzeyde biyoteknolojik ürünlere ve kişiselleştirilmiş tedavilere yönelmektedir.

Ülkemizde güçlü bir ilaç sektörü (300 üzeri ilaç üreticisi) ve ciddi bir üretim kapasitesi bulunmaktadır; ancak yerli ilaç sektörü henüz araştırmacı ilaç şirketi düzeyine erişememiş durumdadır. 10. Kalkınma Planı'nın hedeflerinden birisi de 2023'e kadar en az bir

orijinal ürün keşfi ve / veya 2 mevcut molekülün yeniden konumlandırılması amacıyla ilaç temel araştırma altyapısının geliştirilmesidir.

İlaç sektöründe ileriki dönemlerde teknolojinin artarak kullanıldığını, bu alanda yeni iş birliklerinin olacağını bekliyoruz. Hasta sağlığının bireysel takibi ve ilaçların performans ölçümleri de bu iş birliklerinin gelişimine ve yasal altyapının oluşturulmasına bağlıdır.

Ülkemizin gelişmiş ülkeler düzeyinde bir ilaç sektörüne sahip olması için, araştırmacı ilaç sektörünün gelişmesi gerektiğini düşünüyorum. Bunun en önemli koşullarından biri, araştırmacı, bilimsel düşünme yetisine sahip, uluslararası gelişmeleri yakından takip edip öncülük edebilecek yetkinlikte insan kaynağının yetiştirilmesidir. Üniversitelerle sanayinin iş birliğinin sağlanması ve bilimsel araştırma kültürünün oluşturulması da gerekmektedir. Ek olarak, çok uluslu ilaç şirketlerinin ülkemize bilgi ve tecrübe transfer etmesi teşvik edilmeli ve buna uygun yatırım ortamı sağlanmalıdır.

Küresel dinamiklerin Türkiye'ye yansımaları da hesaba katılmalıdır. Örneğin; demografik değişimler, bilgi teknolojilerindeki gelişmeler, bilgi güvenliği, mobil sağlık gelişmeleri gibi konular ülkemizin sağlık ve ilaç sektörünü de yakından ilgilendirmektedir. Sağlık verilerinin güvenliğinin sağlanması ve bu verilerin sağlık politikalarını daha etkin hale getirmek üzere analiz edilmesi, Türkiye'nin hastalık haritasının ve hastalık yükü çalışmalarının tamamlanması gibi konular da ilaç sektörünün gelişmesine destek olacaktır.